

Executieve functies in de praktijk van de onderbouw

Van 'pamperen' naar zelfstandigheid

15 april 2016 Will Pullens en Floortje Looijen-Moors

Overzicht workshop

- **Voorstellen Will en Floortje**
- **Start en reden voor executieve functies op Martinus van Beekschool**
- **De Kleine Kapitein**
- **Van cursus naar praktijk, eerste plan**
- **Van praktijk naar leerlijnen**
- **Conclusie vanuit de leerlijnen (leidraad)**
- **SMART-doelen leerlingen worden handvaten leerkracht**
- **Het dagelijkse programma en de executieve functies**
- **Leerkrachtvaardigheden, van 'pamperen' naar zelfstandigheid**
- **Discussie / ideeën**

Start en reden voor executieve functies op Martinus van Beekschool

Observaties van leerkrachten: zelfstandigheid versus str(a)uctuur

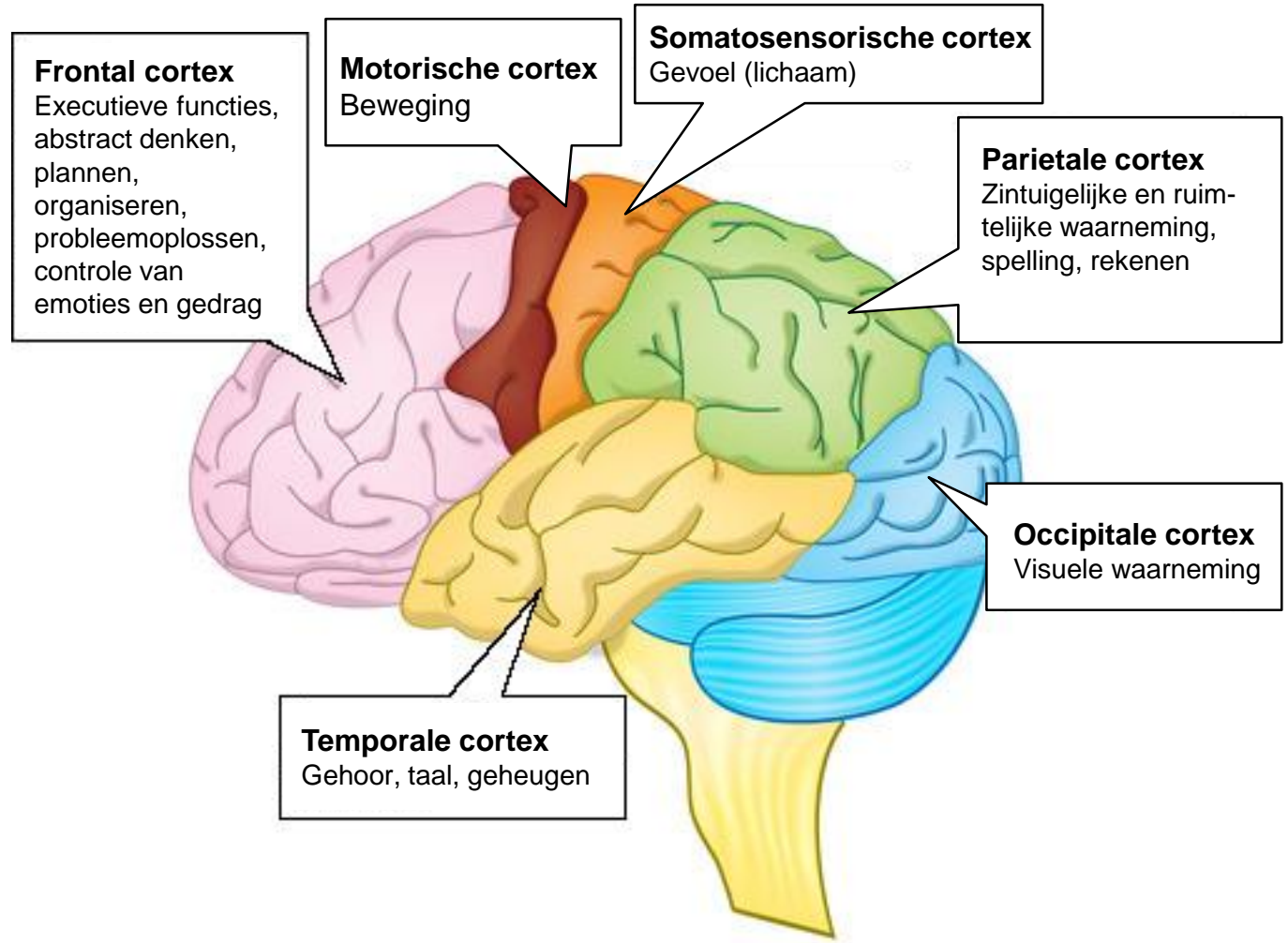
Informatie uit wetenschappelijk onderzoek

onderzoeksproject stagiaires psychologie/orthopedagogiek

Contacten met De Academie en het Dondersinstituut

Onderzoek naar ontwikkeling executieve functies

Executieve functies in de hersenen

Waarom aandacht voor EF?

Adele Diamond

Executieve functies sterke voorspellers van schoolprestaties,
sterker dan gekristalliseerde intelligentie

Onderscheid:

- *Gekristalliseerde intelligentie* (vaardigheden, kennis & ervaring, opgeslagen in lange-termijn geheugen)
- *Vloeibare intelligentie* (logische denken, problemen oplossen in nieuwe situaties)

Waarom aandacht voor EF?

Taalontwikkelingsstoornis (TOS)

± 60% van de TOS populatie heeft problemen met EF
(normaal 10%)

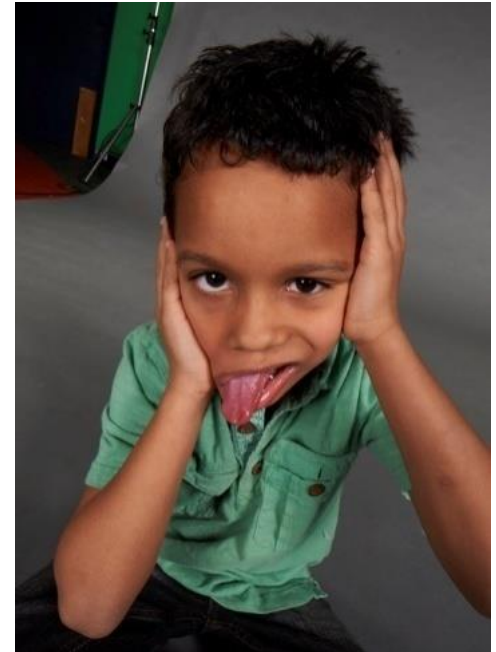
Hughes, Turkstra & Wulfeck (BRIEF, 2009)

D/SH

± 30% van de D/SH populatie heeft problemen
met EF

(normaal 10%)

Hintermair (BRIEF, 2013)

Verschillende EF's

Type functie	Voorbeeld
Inhibitie	Kan een kind impulsen onderdrukken?
Cognitieve flexibiliteit	Heeft een kind moeite met verandering?
Emotieregulatie	Kan een kind zijn emoties in goede banen leiden?
Initiatief nemen	Begint een kind uit zichzelf met een taak?
Updating	Kan een kind informatie onthouden en bewerken?
Plannen en Organiseren	Kan een kind vooruit denken, doelen stellen etc.?
Ordelijkheid	Hoe netjes is het kind in huiswerk maken etc.?
Gedragsevaluatie	Heeft een kind het effect van zijn gedrag in de gaten?

(BRIEF, Huizinga & Smidts, 2011)

Foto / film

Omgaan met EF problemen

Vaardigheden ontwikkelen vs aanpassing van de omgeving

Wetenschappelijk onderzoek → ontwikkelingsmogelijkheden

Vaardigheden levenslang

Aanpassing omgevingsafhankelijk

Aanpak

Bimodale input (visualisatie)

- Kan helpen bij kinderen met werkgeheugenproblemen
- Maar er is een kans op cognitieve overload...

(Lian van Berkel (Royal Dutch Kentalis / Radboud University))

Trainen in het dagelijks leven

Tools of the mind (Bodrova & Leung, 2007)

VVE/Kleuterprogramma geïnspireerd door Vygotski

'Children's learning can only become intentional, on-purpose and active when they can regulate their own thoughts and behavior'

Drie voorwaarden:

Zelf-regulatie wordt voorafgegaan door Ander-regulatie

Kinderen moeten culturele 'tools' verwerven (bijvoorbeeld taal)

Kinderen moeten in staat zijn tot 'doen-alsof' spel

Trainen in het dagelijkse leven

Tools of the Mind in Nederland: De Kleine Kapitein (Sardes)

Trainingen voor leerkrachten, gebaseerd op Tools of the Mind

Doelstellingen:

- ✦ Leren kijken naar kinderen in termen van executieve functies
- ✦ Formuleren van doelstellingen voor ontwikkeling executieve functies
- ✦ Ontwikkelen van activiteiten voor stimulering executieve functies (in taal, rekenen en spelactiviteiten)

Trainen in het dagelijkse leven

Tools of the Mind in Nederland: De Kleine Kapitein (Sardes)

MvB (Oss en Nijmegen) en Talent (Vught)

Wel bewustwording, nauwelijks handvatten

En dus dan maar zelf doen....

Van cursus naar praktijk, eerste plan

Floortje

- **Cursus lastig vertalen naar praktijk**
- **Bezig met weektaken en DIM → overlap met EF**
- **Plan geschreven en daar EF in verwerkt**

Het dagelijkse programma en ef, tweede stap

Floortje

- **Rooster omgegooid: speelwerklessen en de taallessen toegevoegd**
- **Speelwerklessen: weektaak en/of hoeken kiezen**
- **Taallessen: nieuwe woorden aanbieden en verwerking daarvan middels kleuter-eigen werkvormen**
- **Executieve functies weektaak: inhibitie, initiatief nemen, plannen en organiseren**
- **Executieve functies taallessen: planning, inhibitie en werkgeheugen**

Weektaak

Weektaak groep 1

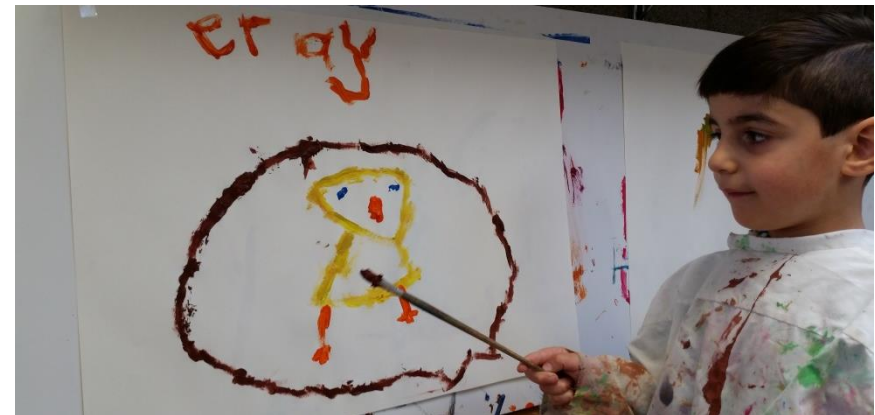
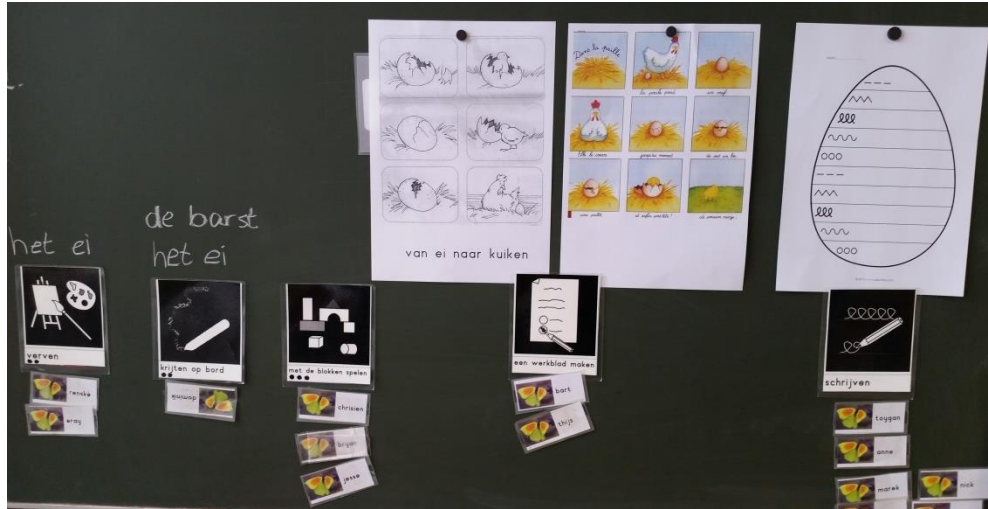
de weektaak							hoe ging het?
naam	verplichte werkjes	maandag	dinsdag	woensdag	donderdag	vrijdag	
	 						
	 						
opmerkingen:							

Weektaak groep 2

naam	verplichte werkjes	maandag	dinsdag	woensdag	donderdag	vrijdag	hoe ging de taak?
							
							
opmerkingen:							

Taalles DIM/ MWIDW

De keuzes rondom het web over ei en kuiken

Weektaak in stappen

- **Zelfstandigheid bevorderen**
- **Autisten overzicht geven**

Van praktijk naar leerlijnen

Gestart met schrijven van leerlijnen

- **Houvast in de klas**
- **Leerlingen volgen, vooruitgang**

- **Lastig, want leerkrachtgedrag centraal**
- **Leerlijnen worden houvast**

Leerkrachtvaardigheden, van 'pamperen' naar zelfstandigheid

Floortje

- **Praktisch: zelfstandig naar binnen → ouders in meenemen**
- **Weektaak,**
- **- helpen in plannen - materiaal pakken**
- **Veel aanpassingen doen, praktijk fluit ons terug**
- **Map aangelegd met weektaken per thema**

Discussie / ideeën

Overeenkomsten met jullie dagelijkse praktijk

Wat meenemen naar eigen omgang met onze kinderen?